

סימן עט

בגדון איזה ויטאמינים לרפואה שנעשו מנבילות ומריפות - ובדין אמבטי' אם יש לו דין בית המרחץ - ובנאמנות נשים על הניקור

טמאהו, ומש"ה חייב כרת, וע"כ משום שאם כרכו צסיב הוי שלא כדה"ג, ולא מחייב משום אוכל קדשים בטומאת הגוף, וכתב ע"ז שזו ראי' נכונה עיי"ש. ולענ"ד ז"ע על ראייתו, שהרי התוס' (שם במקומו [ד"ה כיון] ובחולין דף ק"א [ע"א]), הקשו ג"כ ע"ז, דמשכחת לה כשתחב לו חצירו בצית הכליעה, וכתבו דסתמא דמילתא מיירי קרא, אפילו צותן לתוך פיו עיי"ש, וא"כ צודאי שייך לומר ג"כ, דסתמא דמילתא מיירי קרא שלא כרכו צסיב, ועוד דהרי הקרא בכל הטמאים מיירי, והרי זב מטמא אף צהיסקט, עי' תוס' שבת (דף כ"א ע"ב ד"ה שהי'), אם לא באופן שלא חשיב צא לכלל מגע (עי' שם דפ"ד ע"ב תוד"ה שטהורים).

והנה בדברי התוס' מיושב ג"כ קושי' השער המלך (בה' זרכות פ"ו [ד"ה ויש]), דמשכחת לה באוכל כית צטר קודש, שאינו מקבל טומאה מדאורי' בפחות מכביצה לכ"פ, די"ל דסתמא מיירי בכל ענין אף בכביצה, - והשער המלך שם, רצה לתרץ עפ"י דהתוס' (שם בחולין [ק"א ע"א ד"ה שפיר]), דשינו קצת בחירוס, וכתבו, דיודעים הי' דלא מיירי בתחב לו חצירו לתוך פיו, ואם כן הי"ג אפשר לומר דיודעים היו דלא מיירי בפחות מכביצה, ולפי"ז הי"ג י"ל דיודעים היו דלא מיירי בכרכו צסיב, אבל השעה"מ כתב ע"ז דהוא דוחק, אבל לפימ"ש התוס' (בזבחים) אחי' הכל שפיר.

אבל בנוגע לדינא, אף שאין ראי' מדברי הש"ס כנ"ל, אבל יש ראי' מדברי התוס' (שם ובסנהדרין דף פ"ג ע"ב ד"ה פרט, ויצמות דף ע"ג ע"ב ד"ה טומאת), דנקטי רק בתחב לו חצירו, ובלא הוכשר, או נילוש צמי פירות וכו', ולא נקטי ג"כ בכרכו צסיב, אלא ע"כ צכה"ג ליכא משום אכילה בטומאה וכנ"ל. וכה"ג כתב השעה"מ צנידונו.

ומש"ב אם שייך צוה הדין שלא לאכול אחרי זה מאכלי חלב.

הנה אין להחמיר צוה כלל, דל"ש צוה איסור צטר צחלב כלל כמבואר (ציו"ד סי' פ"ו), עי' שם בדגול מרצבה ובפתחי תשובה (ס"ק ו').

ב"ה, יום א' תצא תשכ"א לפ"ק מנשסטער יצ"ו.

א"כ החו"ב יו"ש כמר חיים פויגעל ג"י, אנטורפן יצ"ו. אהדשה"ט.

א

ע"ד הויטאמין שהרופאים נותנים בשביל חיזוק הגוף, והמה משקאות הנעשים מכבד ובשר של גו"ט, ויש מהם טובים לחיך, ויש מהם מרים.

הנה צפה הרופאים נותנים וויטאמין טבליות, והמה מלמחים - כפי אמירת הרופאים והרוקחים, - אך אם אי אפשר צענין אחר רק צמשקאות הנ"ל, אז תלוי, אם אדם הנדון צא לכלל חולה, והוא בכלל יש צו סכנה, אז מותר גם צטוצים לחיך, אם הרפואה היא צדוקה, ואי אפשר צמרים, ואם הוא רק חולה שאין צו סכנה, מותר רק צמרים, - ואולי יש עלה גם צטוצים לחיך לצקש הרוקת, לשום צה דצר מר, שלא יקלקל רק טעמו, ויהי' גם לזה דין מר, ואז יש לעשות כן, גם לחולה שיש צו סכנה, - וכל זה מצואר צש"ע (ציו"ד סי' קכ"ה סעי' ג'), עיי"ש, ועי' נוצי"ק (סי' ל"ה ציו"ד), מש"כ לענין צליעה, ובמל"מ (פ"ד מה' מאכלות אסורות הי"ב) לענין כרכו צסיב, ובמקום אחר הארכתי צוה "ו, ועי' צתשו' מהרש"ס (ח"ד סי' קל"ז וח"ה סי' י' ובמפתחות שם) שכתב להחיר לחולה חסר דם (צלוטארס) לשמות אייזען וויין שהוא מר, ע"י שפופרת והוי שלא כדרך אכילתו עיי"ש, והיינו צהצטרף שניהם מה דהוי שלא כד"א צעצס וגם ע"י שפופרת לכניף ויש לעשות כן גם צנד"ד.

וראי' לגדול אחד, והיא צתשו' מהרי"א הלוי (ח"א סי' נ"ב), שפשוט ספיקו של המל"מ בכרכו צסיב, מהא דמקשו רצנן לריה"ג (בזבחים דף ק"ו ע"א), דאף טמא שאכל את הקודש, כיון שנגע צו טמאהו עיי"ש, והרי משכחת לה טמא שאכל קודש טהור, שכרכו צסיב, דכיון שלא נגע הטמא בקודש לא

(* עיין ח"ג סי' ח"י).

המותר, ואם אחר יבקש ממנו אותו חמץ שכבר חרכו ולא ירצה ליתן לו אפשר דעובר בבל תשחית, וכיון שלא מצינן כלל לחדש מעצמנו עוד סוג של שריפה דהיינו לפסול רק מכלב ע"י שריפת אש, נמצא דאם רק חורכו באש הרי אין זו שריפה האמורה בתורה, ואם שורפו לגמרי היכן מצינו שיהא מצוה לשרוף דבר המותר. וכמו כן נראה לענין מצות ביעור של מעשר

שני ורבעי להרמב"ם שמצריך שריפה, וכן להסוברים בביעור של שביעית דדינו בשריפה, דכל זה דוקא ממש לאחר שכבר הגיע זמן הביעור ונתחייבו בשריפה אבל אם זה רק סמוך לזמן הביעור לא שייכי בהו שריפה עד שיהיו פחם או אפר שהרי מיר שרק נפסלו מאכילת אדם פקעה מהם קדושתם והרי הם כשאר פירות ולא כמעשר ורבעי ושביעית ולמה יתחייבו בשריפה ממש.

סימן יז

לקיחת תרופות חמץ בפסח *

(א) **באזורה יש לרדן כיון דנקטינן שגם בליעה** ללא שום לעיסה חשיב כדרך אכילה, א"כ בנד"ד שעושין בתחלה את העיסה שהיא חמץ נוקשה אך ורק לרדק בה את התרופה וגם להחליק ולהמתיק בכך קצת את המרירות להקל על החולים להכניס את הגלולה לתוך הפה ולבלוע, וכיון שכן אפשר דהרי זה חשיב כחמץ שעומד למאכל עבור חולים מפני שהם צריכים לכך בגלל התרופה שמעורבת בה, ופשוט הדבר שהמערב תרופה מותרת שהיא מרה תוך יין מתוק של ערלה דודאי אסור אף לחולה שאין בו סכנה, וגם כאן הבלוע מחשיב מאד את החמץ מפני שעל ידי זה הוא יכול לבלוע התרופה וגם החמץ נראה לעינים יותר מהתרופה עצמה, ואע"ג דאי אזלינן בתר מעיקרא הרי ודאי דאין קמח עומד לכך, מ"מ לאחר שכבר עשאו ויחדו לחולים אפשר דגרע טפי, ולא דמי לכופת שאור שיחדה לשיבה דהתם לא קיימי כלל לאכילה, משא"כ הכא דקיימי לבליעה דרך הפה דחשיב נמי דרך אכילה, ומה שנוכר במלגמא דשרי לחשאב"ס היינו מפני שבלעיסתו עדיין לא מחמיץ כלל את החטים ורק לאחר שמניחם ומשתמש בהם לרפואה רק אז הם מחמיצים (תריאק לא ידעתי איך משתמשים בו), ומצינן נמי בגמ' בכורות דף ז' ע"ב על מי רגלים של חמור דאסור משום "דשתי אינש ומעלו לירקינא" ועיין בש"ך יו"ד סי' פ"א סק"ב שפסק "דמי רגלים של חמור כיון דעכירי ודמי לחלב אסירי אפילו לחולה שאב"ס", ומסתבר דלא עדיף מגלולות, הן אמנם שהפמ"ג כתב שם ליישב דעת הב"ח דיכולים לפרש בגמ' שגם בריאים שותין אותו כי היכי דלא לייתי לירקינא, ועיין גם בכרו"פ מ"מ אין זה כ"כ פשוט.

שצריכים דוקא להטעם של זיעה בעלמא משום דלא אזלינן בתר מעיקרא אלא בתר השתא, וכיון דלאחר שכבר נסחט עומד שפיר לשתיה ה"ו חשיב כדרך אכילה [גם נלענ"ד שגם אפר נקברין אשר יש סוכרים דאסור מה"ת הוי נמי משום הך טעמא דמן האפר הרי נהנה כדרך שרגילים ליהנות מאפר ואכמ"ל], ולפי"ז הרי גם בנד"ד לאחר שכבר נעשה מהחמץ גלולות הרי הם עומדים ודאי לחולים לבלוע אותם דרך הפה אשר גם זה חשיב דרך אכילה.

אך אעפ"כ נראה דדוקא באוכל גמור שרגילים ללעוס ולאכול רק אז אמרינן שגם בליעה חשיב כדרך אכילה, משא"כ בדבר דלא חזי כלל לאכילה ועומד רק לבלוע וגם רק לחולים כמו גלולות דנד"ד, שפיר חשיב לכו"ע שלא כדרך אכילה ושרי לחולה שאב"ס, שהרי גם מלוגמא ורטיה על מכתו לאחר שכבר נעשו הרי הם עומדים לכך ואפי"ה שרי, ואף גם בדעת הנו"ב נראה שדוקא כההיא דמשקין היוצאין מהפירות הוא דכתב הכי משום דלאחר שכבר נסחט ה"ו משקה משוכח, וכמדומה דגם קיי"ל הכי שהרי הלוקח פירות משוכחים שכולם רגילים לאוכלם חי ובישלם מסתבר שלהלכה הם אסורים באכילה גם לחולה שאב"ס כמו בישול אגוזים ואפרסקים שכתב שם רש"י, ואע"ג דאי אזלינן בתר מעיקרא שאינם עומדים לכך צריך להיות מותר, משא"כ בהני דמעיקרא לא קיימי כלל להכי וגם השתא הם עומדים רק לחולים וכדאמרן דמוכח הכי ממלוגמא ורטיה וכדומה, וכ"ש כשעומדים רק לבלוע ולא לאכול.

(ב) **הריכה** תרופות דאין שסם התרופה מר מעט מ"מ אפשר דלא חשיב כאינו ראוי למאכל אדם מפני זה שאנחנו מפונקים, שהרי משקה שאינה ראויה לשתית אדם אינה מקבלת טומאה וגם אינו מכשיר, ואפי"ה תנן ופסק כן הרמב"ם בפ"י מטו"א ה"ב

ג ידוע מה שכתב הצ"ח בפסחים כ"ד ובנוב"ח חאו"ח סי' ס"ד דאביי חולק על ר' זירא וטובר

(*) מתוך תשובה להגאון מוה"ר חיים פנחס שיינברג שליט"א.

שהיוצא מן האוון ומן החוטם ומי רגלים של בני אדם בין גדולים ובין קטנים חשיבי משקין והרי הם תולדת המים, ויש עוד דוגמאות לכך, ולכן אפשר שצריכים לבדוק היטב כל סוג לדעת אם זה חשיב כעירב בו דברים מרים הפוסלים מאכילת אדם.

ג) **§ 78** ברור אצלי מהו הגדר של חולה לענין נד"ד שהרי מצינן דאסרי רבנן רפואה בשבת ולא

התירו אלא לחולה שאב"ס שנפל למשכב או כאיב לי טובא אבל לא עבור כאב ראש רגיל או כדור שינה וכדומה, וא"כ אפשר שגם בנד"ד לא שרי אלא בחולים כאלה, אך גם אפשר דשאני שבת שעיקר איסור רפואה הוא עבור חולה ולכן אמרינן שרק בכה"ג הוא דשרי, משא"כ בנד"ד הרי יש גם שכתבו בדעת התוס' שמותר אפי' לבריא, וא"כ אפשר דבכל ענין של חולי קצת שרי וצ"ע.

סימן יח בענין ברכת הגפן של ארבע כוסות ושאר כוסות של מצוה

ויבואר בו דיני הפסק והיסח הדעת בברכות

.א.

בשז"ע או"ח סי' תע"ד: "שותה כוס שני ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה שאין מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קידוש ועל כוס של ברכת המזון ואין מברכין על הגפן כי אם אחר כוס רביעי". וכתב ע"ז הרמ"א בהג"ה: "והמנהג בין האשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס אבל ברכה אחרונה אין מברכין רק אחר האחרון לבד וכן דעת רוב הגאונים". שורש דין זה הוא ברי"ף פרק ערבי פסחים, שכתב אהא דאמר התם רבינא כדף ק"ט ע"ב, דארבע כוסות כל אחד ואחד מצוה בפני עצמו, וז"ל: "ואמרי רכותא הואיל וכל אחד ואחד מצוה בפני עצמו הוא ברכינן בפה"ג אכל כסא וכסא", ומביא רא"י לסברא זו ממה שאמרו בגמ' חולין פ"ז ע"א, דברכת המזון חשיב הפסק, משום טעמא דלא אפשר למשתי וברוכי בהדי הדדי, וה"נ גם כאן, כיון דלא אפשר למיקרי ומשתי בהדי הדדי צריך לחזור ולברך בתר דאמר הגדה ובתר דגמר הלילא בורא פרי הגפן, עכ"ד. ולכאורה תמוה, דהא פשוט הוא דהא דברכת המזון הוי הפסק אין זה דוקא לגבי הכוס של ברהמ"ז שהוא כוס של מצוה אלא ה"ה נמי דחשיב הפסק לגבי שאר דברים, וא"כ מאי איריא הכא משום דכל כוס וכוס מצוה בפ"ע, ותפ"ל דכיון שהרי"ף סובר דהגדה והלילא דמיין לברכת המזון, א"כ אפי' אי חשיבי כולהו כחדא מצוה נמי הוי הפסק ובעי ברוכי על כל כוס וכוס.

והרי שלחן ערוך בסעודתו לפניו ואין זה נראה סלוק. וגם ע"ז שכתב הרי"ף, דלא אפשר ליה למיקרי ולמשתי בהדי הדדי, חולק שם הרז"ה, וסובר, דאם רצה לשתות בתוך ההגדה הרשות בידו, כדחנן בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה, ואין הפרש בין שותה לפני ההגדה לשותה בתוך ההגדה, ולכן כתב דאין לברך בפה"ג אלא על כוס של קידוש וכוס של ברהמ"ז בלבד. ולכאורה דבריו תמוהים, חדא ממה שהשיג עליו המלחמות, שאף אם נאמר דרשאי הוא לשתות בתוך ההגדה, מ"מ בתוך ההלל הרי אינו רשאי להפסיק, ואין צ"ל באמצע הברכה של גאל ישראל, ועוד קשה, דהתינתן בין כוס ראשון לשני, אבל בין ג' וד' דלהדיא תנן דלא ישתה, אמאי לא הוי הפסק, ותו קשה לי טובא, דכיון שהוא חולק בעיקר הדין על הרי"ף וסובר לחלק בין הגדה והלל לברהמ"ז, משום דשאני ברהמ"ז דהוי היסח הדעת וסלוק סעודה משא"כ הגדה והלל, א"כ אפילו אי אסור בתוך ההגדה ג"כ לא הוי הפסק, ומסגנון דברי הרז"ה משמע דאין כאן שתי השגות כי אם שתי שחן אחת.

.ב.

הרמב"ן בס' מלחמות ד' ג"כ משיג בתחלה על הרי"ף, מהא דתפלה שבאמצע הסעודה אינה חשובה הפסק, אע"ג דתפלה ומשתי בהדי הדדי לא אפשר, אלא שאעפי"כ מיישב שפיר דעת הרי"ף מהשגותיו של הרז"ה, וכתב, דטעמא דברהמ"ז חשיב הפסק הוא לא משום דסלוק אכילה הוא, אלא עיקר הטעם הוא רק משום דמשתי וברוכי בהדי הדדי אי אפשר, אלא שמחלק בין תפלה דהוי הפסקה של רשות משא"כ ברהמ"ז שמחוייב באותה הפסקה, וה"ה נמי

והגדה הרז"ה משיג שם על הרי"ף וסובר, דשאני ברהמ"ז שהוא סילוק אכילה ואמטו להכי מהני שפיר לאחשוכי הפסקה, הא דלא אפשר למשתי וברוכי בהדי הדדי, משא"כ אמירת הגדה מנין לנו שהוא סלוק